

لیدان و کوتان له گهل په یدا بوونی ناده میزاد له سهه زهوی، سهه ریان هه لداوه.. مـرؤف هه ر له زووه وه که وتونه ته گیانی یه کتر و به هیز دهستی له بی هیز وه شان دووه و هیز دار دهسه لاتی به سهه هه ر که سی کدا شکا بی، نه وه زهبری خوی پی گه یاندووه، بویه کهس نییه له ژیانیدا لیدانی نه خواردی و شق و زلله ی نۆشی گیان نه کردی، به تاییه تیش مندال. ده توانم بلیم خوا له نه سلا مندالی هه ر بۆ لیدان دروست کردووه، چونکه بی دهسه لاته و هه ر که سی ک هه لدهستی پییدا ده کیشی.

هه موو مندالتیک له ماله وه لیدانی خوار دووه، به تاییه تیش به دهستی باوکی تووره و قیسکه تنگ و زوو هه لچوو، به جوړتیک زور جار ماله وه وهک دوزه خی لی دههات، چونکه نه گه ر مندال پروویه کی خوش و ده میکی به پیکه نین له باوک و دایکه وه نه بین، نه وه هیچ خوشییه کی به ماله که دا نایه. کهسانی وا ده ناسم، به مندالی هه تا باوکی دیار بوو بیت نه بو تراوه پی بکه نی و ته نانهت زور جار ده یگوت: «من پیکه نیندانم پوو کا وه ته وه، بویه پیکه نینم بیر چوو ته وه».

مندالتیکی زور بزپو و هارو هاجمان له گه ره که که هه بوو، هه تا بلتی نه دار و هه ژار و دهست کورت بوون. رۆژ نه بوو چینه لیدان تیکی باش نه خوات.. باوکی کی پروو گرژی مچومو پری هه بوو، ته نانهت نیمه ش زنده قمان لپی چوو بوو. کهس نه و پیاوه ی رۆژتیک به پرووی خوش و ده می به پیکه نینه وه نه دیبوو. رهنگه هوی نه و پروو گرزی و خه مبارییه ی، دهست کورتی و هه ژاری بوو بی، بویه هه ر کاتیک نیمه ی مندال که یاریمان ده کرد، نه و ده ریکه وتایه، له ترسان قه ل فرمان پی ده که وت و هه ر وهک و اشه

دوو زلله

عبدالکریم شیخانی
(سلیمانی)

بکه و پتینه ناو پۆله چۆله که یهک، یارییه که مان واز لێ دههیناو ههر یه که به لایه کدا رامانده کرد و که دهمانزانی رۆبیه، به پارێز و ترس و لهرزوه دهگهراینهوه.

کورپه که ی، له گهڵ ئیمه رووخۆش و دهم به پیکه نین بوو، بهلام له مالهوه، دهباویه بێ به بهرد و نیشانهی زیندوویی پتیه دیار نه بێت.

رۆژتیکیان وهک جاران هات بۆ یاری، بهلام زیتهلێ و وریایی رۆژانی دیکه پتیه دیار نه بوو. سه رباری ئهوهش شوپنه واری لیدانی زۆر له سه ر ده موچاوی به دی دهکرا. که دهجوولا، دیار بوو تازاری هه بوو. بهزه بییمان پتیه ها ته وه و لیمان پرسى: ئه وه بۆ وات لێ ها تووه؟ که وتووینته خواره وه، یان باوکت لێ داوی؟

گوتی: ههر مه پرسن، ئهم جاره ئه وه نده ی هه موو جاره کانی دیکه لێ داوم.

یه کی کمان پتیه گوت: نه گبه ت ده بۆ خۆت په حه ت دانیشه، با لیدان نه خۆت!

گوتی: وه لاله ی تاوانم نه بوو. هه موومان له به ر ئاگردان دانیشتبووین، قاچمان بلاو کردبووه وه و بنی پیمان له ناگر کردبوو. چه ره دوو که لێ داری ته ر کوپتری کردبووین. سه ریرکی باوکم کرد، تازه ده ستنوێژی شۆردبوو. له به ر ئاگر دانیشتبوو، لێوی ده جوولایه وه و دیار بوو دو عای ده کرد. دیمه نه که ی زۆر سه ر بوو. هه رگیز باوکم به و ناشیرینییه نه دیوو. ریشی درێژ، لووتی به سه ر لێویدا شۆر بوو بووه وه ده تگوت عه له شیشه خۆی گیف کردبووه وه. به ده ست خۆم نه بوو پیکه نینم هات. مۆره یه کی لێ کردم و گوتی: هه تیو ئه وه به چی پتیه که نی؟

به شپوه یه ک پتیه گوتم که پتر پیکه نین گرمی. گوتی: ئاخر پتیه نالێ بۆ پتیه که نی؟ که س با ی لێ به ر بووه؟ ئه مه ی گوت و تاوی دا یه سه لکه بزوو تیکه نیو ئاگردانه که بۆ ئه وه ی داخم کات. له گه ل ته کان دانه خو، قه وماندی. ئاخر شه ر و تر پیاو به ده ست خۆی نییه. سه ره تا که میک سست بوو، به لام دوا ی ئه وه قینی ئه و که تنه ی پتیه ر شتم و ئه گه ر دا یکم و ئه وان نه بوو نایه ده یکو شتم.

له قوتابخانه ش، هه موومان لیدانمان به ده ستی ماموستا نۆشی گیان کردوو. به شوور که هه نار که خوا هه ر بۆ ده ستی قوتابییان داینا بوو. هه ندیک جار که له تاو

تازار ده ستمان ده کیشایه وه و داره که به ر قاچی ماموستا خۆی ده که وت، ئه وسا ماموستای ئایین گری ده گرت و هه تا شین و مۆر ده بووینه وه لێ ده داین، چونکه باوکمان که ده بیردین بۆ قوتابخانه، به ماموستا کانی ده گوت: گوشته که ی بۆ ئیوه و ئیسقانه کانی بۆ من، وهک ماموستا که با یخانه ی دانا بێ.

خۆ ئه گه ر دار ده ست نه که وتایه، ئه وه راسته جییه ده گرته وه، به لام به لایه تیژه که ی و له پشتی ده ست و به زۆریش سه ر نینۆکه کان، جه زره به ی مه رگی به گیانی قوتابییان ده گه یاند.

گه لیک قوتابی له ترسی ئه و جو ره لیدانه وازبان له خوتندن هینا و ده ستیان کرد به کاسبی و هه ندیکیان باش ده وه له مه ند بوون و ئیمه ش، خوا نه یبیر، سه ره رای ئه و لیدانه هه ر مایینه وه و وازمان له خوتندن نه هینا و شوکر بووین به ئه فه ندی.

منیش به ش به حالی خۆم، له و جو ره لیدانانه بێ به ش نه بووم، به تاییه تیش ئه وه ی قوتابخانه، به دار و به زله، به لام هیه چی له به ر ته مه به لێ و نه زانین نه بووه و گه لیک جاریش بێ تاوان بیراز کراوم. زلله م زۆر خواردوو و بناگویم سوور بووه ته وه و ره نگه ناو به ناو بیرم بکه ونه وه، به لام دوو زله یانم هه ر له بیره و هه رگیز بیرم ناچنه وه. له بیرمه له و ته مه نه بچو که دا دوو زلله م خواردوو تا مردن هه ر له بیرم. یه کی کمان ئه وه نده ی تازار پتیه گه یاندم، ئه گه ر بلیم ئیستاش زرنکه ی له په نا گویمه وه دیت، ره نگه درۆم نه کردبێ، ئه وه ی دیکه شیان هه ر چه نده ئه وسا ئیشی زۆر بوو، به لام ئیستا هه ست به خۆشییه که ی ده که م و خۆزگی بۆ ده خوازم.

پۆلی یه که می سه ره تایی بووم، ماموستایه کی ره قه له ی باریکی سیداره له سه رمان هه بوو. زۆر له ر و لاواز بوو، به موو کیش بتگرتایه گوشتی پتیه نه بوو. ده نگیکه گری، ده موچاویکی باریک و درێژ، ریزه ددانیکی شاش، جگه له مانه ش ده ستی زۆر قورس بوو که ده یکیشا به بناگویماندا.

له به ر ئه وه ی قوتابخانه کمان نزیک ده ره وه ی شار بوو، زۆر جار له وانه که ی خۆی ده بیردین بۆ ناو ئه و باخ و سه ر ئه و شه قه جوگه یه ی که له ناشه ئاوه کانی ده ره وه ی شاره وه ده ها ته خوارئ و قه راغه که ی پر بوو له پوونگ و کووزله. زۆر جار کووزله مان ده رنی و ده مانخوارد و

هه‌رچهنده تامه‌که‌ی که‌می‌ک تیژ بوو، به‌لام هه‌رچی چۆنیک بیت له لیدانه‌که خۆشتر بوو.

هه‌ندی‌ک جار، مامۆستا تۆپیکیتی ده‌هینا و ده‌یدایه چاودیری پۆل که له هه‌موومان گه‌وره‌تر بوو، جاری وا هه‌بوو ئه‌و له جیاتی مامۆستا بیرازی ده‌کردین و هه‌موومان به رۆح لیبی ده‌ترساین، چونکه ئه‌ویش ده‌ستی زۆر قورس بوو، که به په‌له‌پیتکه له سه‌ری ده‌داین، ده‌ستمان ده‌کرد به گریان و نه‌شمانده‌وتیرا لای مامۆستا باسی بکه‌ین. له شوپنیکتی ته‌ختی پر له گیا و گۆل دوو دوو وه‌ستابووین. هاوړیکه‌ی ته‌نیشتم کورپیکتی مه‌سیحی بوو، هاوته‌مه‌ن بووین، هه‌ردوو کمان وه‌ک یه‌ک ورد و بچووک.

تۆپه‌که لیمان‌ه‌وه نزی‌ک بوو، له‌پر، هاوړیکه‌م شه‌قیکتی له تۆپه‌که هه‌لداو که مامۆستا گویتی له ده‌نگی شه‌ق تی هه‌لدانی تۆپه‌که بوو، به‌ره‌و لای ئیمه‌هات، به‌لام له‌به‌ر ئه‌وه‌ی هیچ نه‌کردبوو، له خۆم ئه‌مین بووم و له نیازی مامۆستا نه‌گه‌یشتم. ناگام له خۆم نه‌بوو، که‌چی هه‌ر ئه‌وه‌نده‌م زانی زرمه‌ له بناگۆتیمه‌وه هه‌ستا و زلله‌یه‌ک بناگۆتی سوور‌کردمه‌وه و تا ماوه‌یه‌کی زۆر زربنگه‌ی زلله‌که هه‌ر ده‌هات. تومه‌ز مامۆستا وایزانی من شه‌قم له تۆپه‌که هه‌لداوه و هاوړیکه‌شم وه‌ک به‌رزه‌کی بانان، بی ئاره‌قه بو‌ی ده‌رچوو. باشه با منیش شه‌قم له تۆپه‌که هه‌لداویت، خۆ کفر نه‌بوو، ئه‌ی تۆپ بو‌ شه‌ق نییه؟! له تاوانا ده‌ستم کرد به گریان، چونکه زلله‌که ئازاری زۆری پی‌گه‌یاندم، جگه له‌وه‌ش له خۆرای لیبی دام و بی تاوان بووم.

ئه‌و مامۆستا‌یه هه‌ر ئه‌و ساله‌ وان‌ه‌ی پی‌گوتین و ون بوو، دوا‌ی سی و دوو ساله‌ دیه‌وه، نووسه‌ر بوو له دادگای که‌رکووک. ئینجا نازانم له‌ویش نا‌هه‌قیی له‌و جو‌زه‌ی به‌رانبه‌ر که‌سی دیکه‌ کردوه؟ ئه‌مه شتی‌که هه‌ر خۆی و خوای خۆی ده‌یزانن.

پوورپیکم هه‌بوو تا‌قه کچی‌کیان هه‌بوو له قوتابخانه‌ ده‌یخویند. له‌به‌ر ئه‌وه‌ی مامۆستا‌ی قوتابخانه‌ی کچان له‌و سه‌رده‌مه‌دا زۆریه‌یان عه‌ره‌ب بوون، قوتابییه‌ کچه‌کان تارا‌ده‌یه‌ک زمانی عه‌ره‌بیان ده‌زانی. دراوسێ‌یه‌کیان، ماله‌ برابه‌کیان که‌وتبووه به‌غدا و له‌وئ مردبوو. منداله‌کانی زۆر جار هاوینان ده‌هاتن بو‌ سه‌ردانی مالی مامیان و ماوه‌یه‌کی زۆر ده‌مانه‌وه. کوردییان نه‌ده‌زانی.

سی کچی‌ان هه‌بوو، به‌داخه‌وه ته‌نیا ناوی دووانیانم له‌ بیره‌.. (لاتقه) و (دنیا). ئه‌و کچانه‌ هاوته‌مه‌نی کچه‌ پووره‌که‌م بوون و زۆریه‌ی کات ده‌هاتن بو‌ مالی پوورم، به‌ تایبه‌ تیش ماله‌ که‌یان هه‌وشه‌یه‌کی دریتی هه‌بوو، به‌ دریتییه‌ی هه‌وشه‌که‌ له‌ دوو لاوه‌ پر بوو له‌ گۆل و ئاودانی‌شیان که‌وتبووه سه‌ر شانی. ئه‌و سی جووله‌که‌یه‌ی دوکانیکیان له‌ می‌ردی پووره‌که‌م به‌کری گرتبوو و کردبوویان به‌ خمخانه‌ و ده‌بوايه به‌ سه‌تل ئاویان له‌ بیره‌که‌ هه‌لینجایه‌ بو‌ ئاودانی گۆله‌کان. به‌لئێ، قور به‌سه‌رانه‌ ده‌بوايه ئه‌و بی‌گاره‌ش بکه‌ن، چونکه له‌ به‌غدا گه‌وره‌ بوو بوون کوردییه‌که‌یان باش نه‌بوو، بۆیه به‌ زۆری به‌ عه‌ره‌بی قسه‌یان ده‌کرد و منیش ته‌قه‌ی سه‌رم ده‌هات تی‌یان نه‌ده‌گه‌یشتم.

له‌ پۆلی یه‌ک بو‌ پۆلی دووهم ده‌رچوو بووم. کتیبیکتی بچووک له‌ ماله‌که‌ هه‌بوو، زۆر جار سه‌یرم ده‌کرد و نه‌مه‌زانی چییه‌، به‌لام ئه‌وه‌نده‌ ده‌زانم که‌ له‌ لاپه‌ره‌یه‌کی ئه‌و کتیبه‌ نووسرابوو «یا دنیا یا غرامی» و بی گومان نه‌مه‌زانی مانای چییه‌، ته‌نیا که‌ وشه‌ی (دنیا) سه‌رنجی راکیشام بو‌ ئه‌و کچه‌ی ناوی (دنیا) بوو.

رۆژنیکیان ویستم بچمه‌ ده‌ره‌وه، له‌ ده‌رگای هه‌وشه‌، لووت و بزوت (دنیا)م له‌ به‌رانبه‌ر خۆم بینی. منیش بی ئه‌وه‌ی هیچ بزاتم، یان مه‌به‌سه‌ستی‌کم هه‌بی، ئه‌وه‌م بیرکه‌وته‌وه و گوتم: «یا دنیا یا غرامی»، هه‌ر ئه‌وه‌نده‌م خۆش بوو تا قسه‌که‌م کرد، «دنیا خان» زلله‌یه‌کی سه‌ره‌وانده‌ بنا گوتم که‌ ناگری له‌ چاوم به‌رزکرده‌وه. نه‌مزانی بو‌ لیبی دام. ئه‌وسا زۆر ئیشا، به‌لام ئیستا هه‌ست به‌ خۆشییه‌که‌ی ده‌که‌م. ره‌نگه‌ له‌به‌ر ئه‌وه‌ لیبی دابم که‌ نه‌مه‌ده‌توانی ئه‌وه‌ی به‌ قسه‌ ده‌بلیتم، به‌ کرده‌وه‌ش جی به‌جیتی بکه‌م و به‌ که‌لکی ئه‌وه‌ نه‌هاتووم که‌ ئه‌و مه‌به‌ستی بووه. ئه‌و زلله‌یه‌ی ئه‌وسا، ئیستاش خۆشه‌، به‌لام وه‌ک ئه‌وسا بۆیه‌ زلله‌م خوارد، چونکه به‌ که‌لک نه‌ده‌هاتم و ره‌نگه‌ ئیستاش هه‌ر بۆیه‌ زلله‌م بخۆم، چونکه به‌ که‌لک نایه‌م.